

Bijlage 3 – Portfolio

---

1 Handleiding persoonlijk coach

1.1 Doel van een portfolio

Op steeds meer scholen voor voortgezet onderwijs en vervolgopleidingen wordt gewerkt met portfolio's. Met het portfolio laat de leerling zien wie hij is, wat hij wil, wat hij kan en welke keuzes hij maakt. De leerling is verantwoordelijk voor het portfolio, heeft zelf het beheer en onderhoud over het portfolio en bepaalt wie inzage heeft in het portfolio.

Het vullen van het portfolio door de leerling is geen doel op zich. Voor de school en de persoonlijk coach in het bijzonder is het een middel om met de leerling in gesprek te komen over zijn ontwikkeling en zijn competenties, over de keuzes die hij maakt en hoe de leerling daaraan zelf richting kan geven en zelf verantwoordelijkheid voor kan dragen.

Scholen voor voortgezet onderwijs proberen in toenemende mate de aansluiting op het vervolgonderwijs te optimaliseren door geregeld te 'toetsen' of leerlingen voldoen aan de voor het vervolgonderwijs benodigde competenties. Door de resultaten daarvan op te nemen in het portfolio, krijgt de leerling een beter inzicht in zijn competenties en in de stappen die hij nog moet zetten om met succes de overstap te kunnen maken naar een vervolgopleiding.

Het portfolio kan met betrekking tot de fasen en stappen uit het protocol de volgende functies vervullen:

- *Ontwikkeling*

Het portfolio geeft school en de leerling inzicht in de competenties (sociale vaardigheden, communicatieve vaardigheden, leer- en studievaardigheden) die de leerling heeft en wat hij nog moet ontwikkelen om met succes een bepaalde opleiding te kunnen volgen. De leerling geeft in het portfolio aan welke persoonlijke doelen hij wil bereiken met betrekking tot de oriëntatie op, keuze van en voorbereiding op een vervolgopleiding en welke acties hij daartoe onderneemt, wat hij daarvoor nodig heeft en wie hij daarbij betreft (persoonlijk ontwikkelplan).

- *Verslaglegging*

In het portfolio doet de leerling verslag van de stappen en activiteiten die hij uit het protocol ondernomen heeft en de resultaten daarvan. De leerling kan in het portfolio bijvoorbeeld informatie verzamelen over vervolgopleidingen en over beroepen. Ook kan de leerling in het portfolio verslag doen van een open dag of een gastcollege dat hij gevolgd heeft.

- *Reflectie*

In het portfolio reflecteert de leerling over de uitkomsten van de stappen die hij gezet heeft en over de keuzes die hij maakt of de besluiten die hij neemt. De leerling ontwikkelt zelfkennis. Centraal staan hierbij de vragen. Wie ben ik? Wat kan ik? Wat wil ik? Wat past bij mij? Wat kies ik?

- *In gesprek gaan*

Het portfolio biedt de persoonlijk coach concrete aanknopingspunten om met de leerling in gesprek te gaan en om de voortgang in de overgang naar een vervolgopleiding te monitoren. De leerling kan in het portfolio verslag doen van verworven inzichten en van de afspraken en besluiten uit de coachingsgesprekken.

- *Presentatie*

De leerling presenteert zichzelf aan de hand van werkstukken, stageopdrachten, getuigschriften, diploma's, ervaringen uit het buitenschools leren aan de nieuwe opleiding/studie (fase 4: intake en warme overdracht). De leerling maakt bijvoorbeeld een lijst met successen binnen en buiten de school. Het portfolio kan gezien worden als een PR-middel.

- *Handleiding voor de student*

Bij de instroom in de nieuwe opleiding neemt de student in het portfolio als naslag voor zichzelf praktische gegevens op ten aanzien van de opleiding of studie, zoals het programma, het rooster, de locaties, de vakanties, de tentamens, de contactpersonen voor leerlingenzorg, de sociale activiteiten en de contactgegevens van de medestudenten. Daarnaast kan de student in het portfolio handleidingen en stappenplannen opnemen voor bijvoorbeeld het maken van samenvattingen, werkstukken en presentaties.

Het portfolio bevordert dat de leerling zelf verantwoording neemt voor de stappen die hij bij de overgang naar een vervolgopleiding zet en voor de keuzes die hij maakt, dat hij zelf richting geeft aan zijn ontwikkeling en loopbaan, dat hij zelf reflecteert over zijn eigen kwaliteiten en zichzelf presenteert.

Het werken met een portfolio stimuleert de leerling om zelf onderzoek te doen, zodat hij:

- een positief beeld krijgt van wat hij kan;
- zijn mogelijkheden en beperkingen leert kennen;
- zicht krijgt op zijn eigen ondersteuningsbehoeften, zodat hij gericht om hulp kan vragen;
- zicht krijgt op wat hij wil, op zijn interesses, voornemens en ambities;
- leert zelf het initiatief te nemen in zijn loopbaan;
- reflecteert op wat hij wil en kan wat betreft zijn vervolgmogelijkheden;
- zijn keuzes kan omzetten in plannen en die ook kan uitvoeren.

Het portfolio kan ook bewijzen bevatten van de competenties en van de bekwaamheden die de leerling gedurende zijn schoolloopbaan heeft verworven en geeft inzicht in vervolgmogelijkheden (vervolgopleiding en beroep).

Het portfolio geeft de leerling en persoonlijk coach een beeld van de competenties.

Naast vakinhoudelijke competenties gaat het om:

- sociale competenties (samenwerken en communiceren met anderen);
- competenties op het gebied van zelfstandigheid, motivatie, interesse, werkhouding en doorzettingsvermogen;
- competenties op het gebied van 'leren leren', zoals het plannen en organiseren van het werk, onderzoeken, reflecteren en evalueren.

Portfolio van de leerling

In het voortgezet onderwijs gebruikt de leerling het portfolio voor:

1 *Ontwikkelen van zelfkennis*

- Reflectie op: Wie ben ik? Wat kan ik? Wat wil ik? Wat past bij mij? Wat kies ik?
- Vastleggen van zelfkennis
- Reflectie op gemaakte keuzes

2 *Oriënteren op beroepen en opleidingen*

- Brede oriëntatie op beroepen en opleiding
- Verkennen van de kwalificatie-eisen

3 *Plannen van relevante stappen*

- Overzicht maken van relevante beslismomenten
- Concrete planning van stappen
- Verslag doen van uitkomsten stappen

4 *Presenteren van wat hij kan*

1.2 Vorm portfolio

Het portfolio kan op verschillende manieren *vorm* krijgen, bijvoorbeeld:

- een ringmap waarin de leerling per fase uit het protocol de uitkomsten van zijn activiteiten verzamelt en ordent;
- een digitaal portfolio met een documentstructuur waarin de leerling de uitkomsten van zijn activiteiten opslaat.

Steeds meer scholen maken gebruik van digitale portfolio's. Inmiddels zijn er voor het onderwijs verschillende digitale en webbased versies ontwikkeld. Het digitaal portfolio is op elk moment voor de leerling, en zij die daartoe het recht hebben, in te zien en in te vullen. De meeste digitale portfolio's kunnen in overleg 'op maat van school' gemaakt worden.

1.3 Begeleiding van de leerling

Hoewel de leerling zelf als *eigenaar* verantwoordelijk is voor het portfolio, zullen leerlingen met autisme vaak door een persoonlijk coach begeleid moeten worden bij het gebruik van een portfolio. Enkele aandachtspunten zijn:

- Bespreek wat in het portfolio concreet van de leerling verwacht wordt.
- Bespreek *vooraf* de activiteit met een leerling en bespreek hoe de leerling verslag kan doen van deze activiteit in het portfolio. *Bespreek* aan de hand van het portfolio de activiteit met de leerling *na*.
- Baken de fasen uit het protocol goed in het portfolio op elkaar af. Laat het portfolio geleidelijk aan 'groeien'.
- Vraag de leerling de bijdragen in het portfolio te nummeren en dateren en laat hem een inhoudsopgave bijhouden.
- Laat de leerling niet alleen schriftelijke verslagen in het portfolio verzamelen, maar bijvoorbeeld ook foto's, tekeningen, folders van vervolgoopleidingen, uitdraaien van

internetsites, interviews met andere studenten, producten die de leerling gemaakt heeft.
Laat de leerling visueel maken wat hij kan en wil.

1.4 Overzicht fasen protocol en aandachtspunten voor portfolio

Hierna volgt een overzicht van de fasen die we in dit protocol hanteren. Bij iedere fase is aangegeven welke activiteiten relevant zijn voor het portfolio. De resultaten hiervan worden door de leerling verzameld in zijn portfolio.

Fasen protocol	Activiteiten leerling in portfolio
1 Oriëntatie op vervolgopleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Loopbaanoriëntatie: wie ben ik, wat kan ik, wat wil ik, wat past bij mij, wat kies ik? • Competentieprofiel: mijn sterke en zwakke punten • Verwerven informatie over vervolgopleidingen en beroepsmogelijkheden • Uitkomsten beroepentest, studiekeuzetest of extern assessment • Studieresultaten, werkstukken, presentaties, e.d.
2 Keuze instelling en inschrijving vervolgopleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Verzamelen van informatie over de onderwijsinstelling • Verslag van uitkomsten oriënterend gesprek met onderwijsinstelling • Inschrijving en aanmelding onderwijsinstelling
3 Voorbereiding op nieuwe opleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Presenteren van specifieke verworven vaardigheden • Verzamelen van informatie over regelingen en voorzieningen
4 Intake en warme overdracht	<ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiding van het intakegesprek • Presentatie tijdens intakegesprek • Verslag van uitkomsten uit intakegesprek
5 Instroom en voortgang nieuwe opleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Verslag deelname introductieactiviteiten • Reizen en vervoer • Informatie verzamelen over opleiding/studie/studentenleven • Sociale kaart medestudenten • Contactgegevens medestudenten • Planning tentamens • Planning vakanties / vrije dagen • Planning werkstukken, papers, presentaties, e.d. • Studieresultaten • Gemaakte werkstukken, presentaties • Studie- en stage-ervaringen

2 Portfolio voor de leerling

2.1 Portfolio vervolgopleiding

In de laatste twee jaar op school wordt het steeds belangrijker om te kijken wat je na deze school wilt gaan doen. Wat wil je later worden? Welke opleiding of studie wil je gaan volgen? Het is dan ook belangrijk dat je op tijd gaat kijken welk beroep en welke opleiding bij jou past. Jouw persoonlijk coach kan je hier goed mee helpen. Samen gaan jullie op zoek naar een opleiding die je leuk vindt en die past bij jouw mogelijkheden. Het portfolio helpt je om een goed beeld te krijgen van:

- Wie ben ik? Wat kan ik? Wat wil ik? Welk beroep of opleiding past bij mij?
- Hoe ziet de opleiding eruit? Wat zijn de beroepsmogelijkheden van de opleiding?
- Wat moet geregeld worden om de nieuwe opleiding te volgen?

De persoonlijk coach helpt je. Samen komen jullie er vast wel uit.

2.2 Wat kan in jouw portfolio?

In het portfolio verzamel en bewaar je zaken die jij belangrijk vindt. In jouw portfolio kun je bijvoorbeeld de volgende zaken stoppen.

- Verslagen van gesprekken met je coach
- Informatie die je verzameld hebt over vervolgoledingen of over beroepen
- Informatie die je verzameld hebt uit gesprekken met mensen uit een opleiding of uit gesprekken met studenten die deze opleiding volgen
- Foto's van wat jij gedaan of gemaakt hebt
- Foto's van lessen met daarbij jouw opmerkingen
- Getypte of geschreven verslagen
- Diploma's
- Kopieën van werkbladen en opdrachten
- Proefwerken
- Kopie van de kaft van een werkstuk
- Opmerkingen van andere leerlingen over jouw werk
- Uitdraaien van internetsites
- Nuttige adressen (bijvoorbeeld de helpdesk van een opleiding)
- Adressen van websites waar je veel informatie kunt vinden over studeren en over opleidingen
- Adressen van websites waar je informatie kunt vinden over autisme

Stop in je portfolio die zaken die laten zien wat jij goed kunt, wat je later wilt worden en welke opleidingen en beroepen bij je passen.

2.3 Tips voor jouw portfolio

Tips om in jouw portfolio aandacht te geven bij de volgende onderdelen.

1 Oriëntatie op vervolgoleding
<ul style="list-style-type: none"> • Waar ben jij goed in en wat kun jij minder goed? Laat zien wat je goed kan. Schrijf op wat je moeilijk vindt. • Voer gesprekken met jouw persoonlijk coach: Wie ben jij? Wat kan jij? Wat wil jij? en Wat past bij jou? • Zoek informatie over vervolgoledingen en beroepen. Vraag bijvoorbeeld naar informatiebrochures of studiegidsen. Kijk op de website van de vervolgoleding en bezoek open dagen of gastcolleges. Spreek met studenten of bezoek een werkplek. • Neem de uitslag op van een beroepentest of studiekeuzetest. • Laat zien wat je tijdens de stage doet. Wat gaat goed? Wat gaat minder goed? Wat vind je leuk om te doen?
<p>Verzamel de antwoorden op deze vragen in jouw portfoliomap.</p> <p>Neem dingen in het portfolio op waar je trots op bent.</p> <p>Neem ook nuttige adressen en websites in je portfolio op.</p>

2 Keuze instelling en inschrijving vervolgopleiding
<ul style="list-style-type: none"> • Kijk bij welke instellingen je de gekozen opleiding kan volgen. Verzamel informatie over de instelling en over de opleiding. • Kijk hoe je naar de instelling kunt reizen. Met welk vervoer en op welke tijden? • Je wilt vast weten of de opleiding bij je past en wat de opleiding jou kan bieden. Bereid samen met jouw persoonlijk coach een gesprek voor met iemand van de vervolgopleiding: Wat wil je weten? Wat ga je vragen? Welke voorzieningen zijn er voor jou in de opleiding? Hoe word je begeleid? Voor welke datum moet er worden ingeschreven? Vraag om een rondleiding in school. • Maak een afspraak voor een gesprek op de vervolgopleiding. Kijk wie er met jou mee gaat. Maak een verslag van het gesprek. • Kijk wat je moet doen om studiefinanciering aan te vragen. Zie www.ib-groep.nl. Dien de aanvraag tijdig in. Neem een kopie van de aanvraag op in het portfolio. • Vul het aanmeldingsformulier voor de opleiding in. Vergeet niet te melden dat je een stoornis in het autistisch spectrum hebt. Stuur het formulier tijdig op naar de instelling. Neem een kopie van het formulier op in je portfolio.
Verzamel de antwoorden op deze vragen in jouw portfoliomap.

3 Voorbereiding op nieuwe opleiding
<ul style="list-style-type: none"> • Wat moet je allemaal kunnen als je naar de nieuwe opleiding of studie gaat? • Wat wil je nog leren? Hoe doe je dat? • Maak samen met jouw persoonlijk coach een plan: Wat wil je nog leren? Hoe? Wie kan je daarbij helpen? • Bespreek regelmatig met jouw persoonlijk coach hoe het hiermee gaat.
Verzamel de antwoorden op deze vragen in jouw portfoliomap. Laat in de portfoliomap zien wat je gedaan en geleerd hebt.

4 Intakegesprek op de nieuwe opleiding
<ul style="list-style-type: none"> • Bespreek met de persoonlijk coach hoe je jezelf presenteert bij het intakegesprek. Wat wil je laten zien? • Bereid het gesprek samen met jouw persoonlijk coach goed voor. Denk hierbij aan: Wat wil je nog weten van de opleiding? Welke vragen heb jij nog? Waar heb je in de nieuwe opleiding begeleiding bij nodig? Wie is jouw contactpersoon? Hoe start het nieuwe studiejaar? Welke introductieactiviteiten vinden plaats? • Maak een verslag van het intakegesprek en van de afspraken die gemaakt zijn. • Schrijf op hoe het nieuwe studiejaar start.
Verzamel de antwoorden op deze vragen in jouw portfoliomap.

<p>5a Instroom nieuwe opleiding</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Verzamel in het portfolio handige informatie over het eerste studiejaar. Denk aan: programma, rooster, vakanties en vrije dagen, planning tentamens en een plattegrond van de school. Denk ook aan: Waar kan ik hulp vragen en hoe? Waar vinden lessen plaats? Wat is de beste plek in de klas of in de collegezaal? Wat doe ik bij verzuim? Waar kan ik rustig studeren? Welke sociale activiteiten vinden plaats? Wat zijn de adresgegevens van mijn medestudenten? • Schrijf de afspraken op die gemaakt zijn over de begeleiding door de persoonlijk coach. Schrijf op welke voorzieningen en regelingen voor je getroffen zijn. Vraag de studentdecaan of studieadviseur om de afspraken voor jou op papier te zetten. • Plan alvast de afspraken met de persoonlijk coach en zet de afspraken in je agenda. • Maak een verslag van de introductieactiviteiten. Laat zien wat je gedaan hebt. • Schrijf na enkele weken op wat goed gaat in de nieuwe studie en wat je moeilijk vindt. Bespreek dit met je persoonlijk coach. Maak afspraken over de begeleiding. Neem deze afspraken in het portfolio op. • Maak met de studieadviseur of persoonlijk coach afspraken over hoe en waarover de docenten (en medestudenten) geïnformeerd worden. Geef aan wat je eigen rol is.
<p>5b Voortgang nieuwe opleiding</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Laat zien hoe het met je studie gaat. Neem werkstukken, presentaties en papers in jouw portfolio op. Denk ook aan ervaringen uit je stage en aan de studieresultaten die je behaald hebt. • Bespreek met je persoonlijk coach hoe de studie verloopt. Verloopt alles volgens planning? Denk bijvoorbeeld aan tentamens en het inleveren van werkstukken. Zijn er aanpassingen in de planning van de studie nodig? Maak met je persoonlijk coach afspraken over de planning van je studie en zet die op papier. Stel het plan bij. Aan zaken die goed gaan hoef je niet meer te werken. • Schrijf aan het einde van het eerste jaar op welke afspraken gemaakt zijn over hoe je in het tweede jaar begeleid wordt en door wie. Schrijf ook op welke voorzieningen en regelingen voor jou in het tweede jaar getroffen worden. Vraag de studentdecaan, studieadviseur of persoonlijk coach deze afspraken voor jou op papier te zetten.
<p>Verzamel de antwoorden op deze vragen in jouw portfoliomap.   Laat in het portfolio zien waar je trots op bent.   Neem in het portfolio ook zaken op die je helpen om opdrachten goed uit te kunnen voeren. Denk bijvoorbeeld aan een stappenplan voor het plannen en uitvoeren van een werkstuk.</p>

2.4 Maak een inhoudsopgave van jouw portfolio

Om een goed overzicht te hebben op de inhoud van jouw portfolio, maak je een inhoudsopgave. Elke keer als je een nieuw document toevoegt aan jouw portfolio, nummer je eerst dit stuk en neem je het daarna in de inhoudsopgave op.

Je geeft een korte omschrijving van het document: Wat is de inhoud? Wat staat erin? Waarvoor kun je het stuk gebruiken? Vervolgens geef je aan welke afspraken je met de persoonlijk coach over het document gemaakt hebt.

De inhoudsopgave van je portfolio kan er als volgt uit zien:

Nummer stuk	Korte omschrijving stuk	Afspraken
1	<ul style="list-style-type: none"> • Wat is de inhoud? • Wat staat in het stuk? • Waarvoor gebruik je het stuk? <p>Schriftelijke informatie over de opleiding voertuigentechniek bij ROC Nijmegen. Ik gebruik het bij het maken van een keuze voor een opleiding.</p>	<p>Wat heb je met je persoonlijk coach afgesproken?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doornemen van de informatie • Aangeven wat ik nu weet van de opleiding • Wat wil ik nog weten van de opleiding? • Hoe krijg ik daar antwoord op? • Past deze opleiding bij mij en waarom?
2		
3		
4		
5		
Enzovoort		